

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Název projektu	Rozvoj vzdělávání na Slezské univerzitě v Opavě
Registrační číslo projektu	CZ.02.2.69/0.0./0.0/16_015/0002400

Problematika paliativní péče

Průvodní list studijního materiálu

Naděžda Špatenková

Opava 2020

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ**

Obsah

1	PROBLEMATIKA PALIATIVNÍ PÉČE.....	3
1.1	Definice paliativní péče.....	5
1.2	Cíle paliativní péče.....	5
1.3	Obecná a specializovaná paliativní péče.....	6
1.4	Principy paliativní péče.....	6
2	PEDAGOGICKO DIDAKTICKÉ POZNÁMKY	8
	POUŽITÁ LITERATURA	10
	PŘEHLED DOSTUPNÝCH IKON.....	11

1 PROBLEMATIKA PALIATIVNÍ PÉČE

PRŮVODCE STUDIEM – STUDIJNÍ PŘEDPOKLADY

Studijní materiál poskytuje úvod do problematiky paliativní péče. Jeho pečlivé nastudování je nezbytné pro osvojení si základní užívané terminologie a orientace v problematice paliativní péče. U studentů se předpokládá elementární znalost základních pojmů používaných v kontextu pomáhajících profesí (péče, doprovázení, klient aj.), základní znalosti propedeutických předmětů v rámci oboru, přístup do IS SU, základní orientace v IS SU výhodou, ICT zdatnost na uživatelské úrovni.

RYCHLÝ NÁHLED STUDIJNÍHO MATERIÁLU

Studijní materiál definuje paliativní péči, resp. paliativní medicínu a její principy a poskytuje vysvětlení základních pojmů užívaných v paliativní péči.

CÍLE STUDIJNÍHO MATERIÁLU

Po prostudování studijního materiálu by měli posluchači **znát**:

- definici paliativní péče,
- specifika, resp. možnosti (a limity) paliativní péče,
- procesy paliativní péče,
- principy paliativní péče,
- formy paliativní péče.

Posluchači **získají**:

- základní informace o historii a současnosti paliativní péče, vč. situace v ČR,
- povědomí o institucích poskytujících paliativní péči.

Posluchači **budou schopni:**

- orientovat se v základních pojmech používaných v kontextu paliativní péče.
-

KLÍČOVÁ STUDIJNÍHO MATERIÁLU

Paliativní péče, obecná paliativní péče, specializovaná paliativní péče, paliativní režim, kvalita života, utrpení, marná léčba, umírání, smrt, hospic, multidisciplinární tým, principy paliativní péče, procesy paliativní péče, symptomatologická léčba, limitace péče.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

Stopáž studijního materiálu: 19:33

Doporučený čas ke studiu: 90 minut

DALŠÍ ZDROJE – DOPORUČENÁ LITERATURA

VORLÍČEK, J., ADAM, Z., POSPÍŠILOVÁ, Y. *Paliativní medicína*. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-7169-437-1.

Vybrané kapitoly:

- 1. kapitola: Úvod do problematiky paliativní medicíny
  - 25. kapitola: Psychiatrie a lékařská psychologie v paliativní péči
  - 27. kapitola: Etické problémy paliativní medicíny
  - 28. kapitola: Umírání a smrt
  - 30. kapitola: Emoční problémy v paliativní medicíně
  - 31. kapitola: Sociální práce v paliativní medicíně
-

DALŠÍ ZDROJE – ROZŠIŘUJÍCÍ LITERATURA

PAYNEOVÁ, S., SEYMOUROVÁ, J., CH. INGLETONOVÁ (eds.). *Principy a praxe paliativní péče*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007. ISBN 978-80-87029-25-1.

THEOVÁ, A-M. *Paliativní péče a komunikace*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2002. ISBN 978-80-87029-24-4.

1.1 Definice paliativní péče

Paliativní péče představuje komplexní na kvalitu života zaměřenou péči poskytovanou osobám žijícím s nevléčitelným onemocněním i jejich blízkým. Zaměřuje se na to, aby člověk mohl prožít život kvalitně a důstojně až do posledního okamžiku (Vorlíček a kol., 1998).

Umírání (i smrt samotná) je pak chápáno jako přirozená a nedílná součást života.

Paliativní péče podle WHO zlepšuje kvalitu života pacientů a jejich rodin čelících problémům s život ohrožujícím onemocněním, a to:

- prevencí a odstraňováním utrpení cestou časně identifikace,
- dokonalého hodnocení a léčení bolesti
- a jiných obtíží tělesných, psychosociálních a spirituálních.

1.2 Cíle paliativní péče

Cílem paliativní péče je komplexní léčba/řešení/tišení bolesti a dalších příznaků nemoci, včetně psychických, sociálních a spirituálních obtíží, které mohou pacienta a jeho blízké trápit (Bužgová, 2015).

Nejčastěji se jedná o péči v posledních týdnech a dnech života, kdy je o klienta pečováno v terminálním stavu. Lékař pak obvykle indikuje tzv. **symptomatickou léčbu** (tzn. léčbu symptomů, např. bolest, nauzea apod.) a tzv. **limitaci péče** (Sláma a kol., 2011):

- Neresuscitovat (DNR)

- Ne intenzivní péče (DNI)
- Nepřevážet k hospitalizaci (DNIH).

V terminologii paliativní péče se potom nejčastěji používá označení tzv. **paliativní režim**. Pracovníci pak říkají: „*dopečováváme*“, „*doprovázíme*“, „*dochováváme*“.

1.3 Obecná a specializovaná paliativní péče

Obecná paliativní péče představuje dobrou klinickou praxi v situaci pokročilého onemocnění, měla by být poskytována prakticky kdekoli a umět poskytnout by ji měl každý zdravotník (Vorlíček a kol., 2004).

Specializovaná paliativní péče ovšem vyžaduje specializované znalosti a dovednosti, jedná se o aktivní interdisciplinární péči poskytovanou pacientům a jejich rodinám týmem odborníků (tzv. multidisciplinárním týmem, který je tvořen lékařem, sestrou, sociálním pracovníkem, psychologem či psychoterapeutem a duchovním), kteří jsou v oblasti paliativní péče speciálně vzděláni, disponují potřebnými zkušenostmi. Zpravidla je tato péče poskytována hospicovými a paliativními týmy např. v hospicích (ať už lůžkových či mobilních). Paliativní péče může být také poskytována v kontextu nemocnice, resp. sociálních služeb (Bužgová, 2015; Sláma a kol., 2011).

Paliativní péče zahrnuje **čtyři základní procesy** (O'Connor, Aranda, 2005):

1. Plánování budoucí péče, což zahrnuje rozhovor s klientem a ideálně i s jeho rodinou ke zjištění přání a představ o budoucí zdravotní péči a o tom, co je pro nemocného kvalitou života.
2. Sestavení plánu péče v závěru života, protože umírající je stále ještě žijící.
3. Vlastní poskytování péče v závěru života.
4. Péče pozůstalostní, která bude v tomto kurzu předmětem našeho zájmu.

1.4 Principy paliativní péče

Principy paliativní péče (Payneová, Seymourová, Ingletonová, 2007):

- poskytuje úlevu od bolesti a jiných tíživých projevů nemoci;
- přitakává životu a umírání pokládá za normální proces;

- nemá za cíl ani smrt urychlovat, ani odsouvat;
- integruje psychologické a duchovní aspekty péče o pacienta;
- nabízí podpůrný systém, aby pomohla žít pacientům až do smrti tak aktivně, jak je to jen možné;
- usiluje o zvyšování kvality života a může mít také pozitivní vliv na průběh nemoci;
- je indikována ve spojení s jinými terapeutickými postupy, které mají prodloužit život, jako je chemoterapie nebo ozařování, a zahrnuje i zkoumání potřebná k lepšímu pochopení a zvládnutí léčebných komplikací;
- nabízí podpůrný systém, který má rodinám pomoci vyrovnat se s pacientovou nemocí a se ztrátou blízké osoby;
- poskytuje cestou týmového přístupu pomoc odpovídající potřebám pacientů a jejich rodin, včetně poradenství pro pozůstalé, je-li to třeba.

SHRNUTÍ

Paliativní péče se zaměřuje na kvalitu života člověka s nevléčitelným onemocněním a jeho rodiny. Respektuje přání nemocného, jeho osobnost – autonomii, integritu a důstojnost. Pečuje o bio-psycho-socio-spirituální potřeby člověka. Zakládá se na multidisciplinární spolupráci odborníků. Poskytuje úlevu od bolesti a utrpení. Vyžaduje adekvátní lékařské postupy s ohledem na vývoj zdravotního stavu člověka – tj. využití léčebných metod, stejně jako správně nastavenou léčbu symptomů onemocnění. Je péčí přesně reagující na aktuální stav nemocného. Zahrnuje poskytování péče v pro konkrétního člověka důstojném prostředí. Provází blízké umírajícího jak při jeho odcházení, tak po jeho úmrtí.

2 PEDAGOGICKO DIDAKTICKÉ POZNÁMKY

PRŮVODCE STUDIEM

Materiál je určen pro posluchače kurzu Paliativní a hospicová péče oboru Sociální patologie a prevence kombinované formy studia na Slezské univerzitě v Opavě v prostředí IS SU. Lze ho využít také pro výuku dalších oborů, např. 090-Zdravotní a sociální péče, péče o příznivé životní podmínky – obory d. n., 091-Zdravotní péče, 0319-Sociální práce, věda o lidském chování.

Po prostudování tohoto studijního textu a shlédnutí videa, budou studenti uvedeni do problematiky paliativní péče. Jsou zde uvedeny definice paliativní péče, vymezeny klíčové pojmy užívané v paliativní péči a objasněny principy paliativní péče.

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

Dokážete si představit, že byste se stali součástí paliativního týmu i Vy? Pokud ano, co pro to potřebujete (jaké specifické kompetence, dovednosti, znalosti), abyste mohli naplnit tuto vizi? Pokud ne, zamyslete se nad tím, co Vám v tom konkrétně brání, např. jaké jsou Vaše postoje k problematice umírání a smrti.

NÁMĚT NA TUTORIÁL

V jaké pozici (s ohledem na své vzdělání a kompetence) byste mohli právě Vy působit v paliativním týmu?

KONTROLNÍ OTÁZKA

1. Co je to paliativní péče?
2. Jaké jsou základní principy paliativní péče?
3. Jaké mohou být zdroje utrpení?

4. Na koho se vztahuje paliativní péče?

KORESPONDENČNÍ ÚKOL

Vyhledejte adekvátní portály, resp. webové stránky institucí zaměřující se edukaci a šíření informovanosti o paliativní péči v ČR.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Ověřte možnosti poskytování paliativní péče ve Vašem regionu. Existuje zde kamenný hospic? Pokud ano, jak se jmenuje a kde má sídlo? Funguje zde mobilní paliativní péče? Pokud ano, jak se jmenuje? Je v nemocnici ve Vašem regionu poskytována paliativní péče – je zde např. paliativní jednotka, paliativní tým či paliativní ambulance?

POUŽITÁ LITERATURA

BUŽGOVÁ, R. *Paliativní péče ve zdravotnických zařízeních*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5402-4.

FIRTHOVÁ, P., LUFFOVÁ, G., OLIVIERE, D. (ed). *Ztráta, změna a zármutek v kontextu paliativní péče*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007. ISBN 978-80-87029-21-3.

KALVACH, Z. *Manuál paliativní péče o umírající pacienty*. Praha: Cesta domů, 2010. ISBN 978-80-904516-4-3

O'CONNOR, M., SANCHIA, A. *Paliativní péče pro sestry všech oborů*. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-1295-4

PARKES, C. M., RELFOVÁ, M., COULDRICKOVÁ, A. *Poradenství pro smrtelně nemocné a pozůstalé*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007. ISBN 978-80-87029-23-7.

PAYNEOVÁ, S., SEYMOUROVÁ, J., INGLETONOVÁ, CH. (eds.). *Principy a praxe paliativní péče*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007. ISBN 978-80-87029-25-1.

SLÁMA a kol. *Paliativní medicína pro praxi*. Praha: Galén, 2011. ISBN 978-80-7262-871-1

Umírání a paliativní péče v ČR. Výzkumná zpráva projektu Podpora rozvoje paliativní péče v ČR. Praha: Cesta domů, ©2004. [cit. 20.1.2021]. Dostupné z: <http://www.cesta-domu.cz/download/umirani-a-paliativni-pece.pdf>

PŘEHLED DOSTUPNÝCH IKON

	Čas potřebný ke studiu		Cíle kapitoly
	Klíčová slova		Nezapomeňte na odpočinek
	Průvodce studiem		Průvodce textem
	Rychlý náhled		Shrnutí
	Tutoriály		Definice
	K zapamatování		Případová studie
	Řešená úloha		Věta
	Kontrolní otázka		Korespondenční úkol
	Odpovědi		Otázky
	Samostatný úkol		Další zdroje
	Pro zájemce		Úkol k zamyšlení

Název: **Problematika paliativní péče**

Autor: **PhDr. Mgr. Naděžda Špatenková, Ph.D., MBA**

Vydavatel: Slezská univerzita v Opavě
Fakulta veřejných politik v Opavě

Určeno: pedagogickým zaměstnancům SU

Počet stran: 11

Tato publikace neprošla jazykovou úpravou.